

De langste nach

16 September 1944, et sjmörges òm ach oere, sjtóng ich veur den drieden daag weier op mienen oetkiek-pos en keek door de reets van et pöörtje...

Dao oppen Auwmert, naeve de Bazzelik, waas et kleusterke van de begiene mien zoovöölste plaatsj gewoore woo ich mich versjoele koosj om mich oet de klauwe van ooze bezètter te hauwte.

Ooze gouwen Heer Daeke Haenraets, God gaef em den heemel, hauw veur dees plaatsj gezörg en veer haopde dat dit de lèste zouw zeen diej ich neudig zouw höbbe!

Dizze möрге brach hae os zien lèste "berichte" en et gout nuuts, "dat de Amerikaane in Mestreich waore!"

Mit ooze gouwe Riekswaeg en de zuujer-wèndj in de rök raekende ich oet dat ze dizze middig of dizen aovend in Zitterd koosjte zeen!

Aan de hiej langks trekkende pruese koosj me mirke dat ze oppe leste peut leipe! Waore dit noe dezellefde eliete-tròppe diej 4 ½ j aor geleeë zoo frisj en mònter oos sjtedje bènnetrokke en diej oppe vrachwaages "nicht schiessen! Wir sind Freunde!" hauwe sjtaon? Noe trokke dees sjoon "Freunde" mit kar en paerd, volgelaä fitse en sjeipent waat ze sjeipe kooste, langksaam mer zeeker trök op hun eige grens aan! Van blietsjap vreef ich in mien henj!

Zouw et noew èntjelijk zoo wiet zeen ... ?

Zouw ich, nao al dae'n tied, Agnes en de kènjer maage trök zeen ... ?

Ein hauwfjaor geleeë hauw me mich gewaarsjoewt dat ich oppe lies sjtòng en dat ich, es ich neit gaer bije mie sjoonvaader terech wol kòmme, dae al mee es veier jaor in ei kònsentraasiekamp zout, ich mich zoo-gauw-muigelik oet de vuit mous maake.

Zouw et mich dan vandaag... heugstes möрге maage lökke om et leifste waat ich hauw, gezòndj en monter trök te zeen ... ? Ezzebleif Livvenheerke... sjtaot òs bije ... Et tröktrèkkent verkeer woort ummer drökker en grooter in òmvangk en et heisjde veurzichtig te zeen! Wilj beeste in et nauw gedreeve, kònne raar sjprung maake! Nao et aovend-gebaet en ein bòtram lagte veer òs te röste, mer van sjlaope koum niks terech! Dao hòng get in de lòch waat nog nootsj waas dr'in gewaes! Ei bliej gevuil... ein opwènjing... einen ònoetgezònge juubel...! En daobiej gòng et tröktrèkke ònaafgebraoke wiejer!!!

Diej nach heurde veer sòms eine kaek, dèks eine zaate lach, ei bevael, mer de meiste trokke wiej deive in de nach, sjtilzjwiegent langks.

17 September sjtòng ich veur daag en douw weier achter et pöörtje en zoug wiej zich et sjepeel van daags teveure zich herhaalde; allein in nog grooter maote!

Ze trokke noe mee in gesjlaote tròbbe en dao zout mee vaart dr'achter! Et sjeen dat ze zoo gauw muigelik in "das grosse Vaterland" wolle kòmme!

Mit òngedöldj sjtónge veer te trampele òm et lèste nuuts oet de mòndj van den Daeke te heure! Vandaag geit et gebeure!!!

Vandaag waere veer bevríejt!!!

Me heurde de wílsjte geruchte! Enjeederein wòs baeter waat dees nach gebeurt waas! Den eine vertèlde dat de Amerikaane al in Gelaen waore! Einen angere "ze zeen al in Ophaove en Munstergelaen!" Et begingke van Geverik zag dat ich nao bènne mous kòmme went me hauw de Amerikaane oppe Kollenberg gezeen!

Aan aete woort neit mee gedach; de zeenewe waoren os meister! De sjpanning waas zoo wuis dat et bekans neit mee oet te hauwte waas! Veer leipe op en aaf, wiej tiesesj in ein kooj! Sjëijent... sjtilkes vloukent... hel-op baeënt... Woo bleewe ze noew!!!

Ze hèije toch al lang mòtte hiej zeen mit al diej pruusen oppe luip!!! Zoovööl volk waas nog nootsj op et Kloosterplien en den Auwmerter gewaes! Neit mit de persesse van Nederhorstenberg en oug neit mit de Sint-Jozefmert!

Ze duujde en trokke waat ze koosjte! Van bakfits pès kènjerwaage! Van handjkar pès sjörreskar! En alles böördevol bepak!!! Einen èngkele dae mer allein zie gewaer droug, ònversjillig... mit ei gezich es-of er ziene lèste grosj e versjlòk hauw! Me zoug van al... mer geinen Amerikaan... Den aovend vout... en al waat langks kouw waore de verkeerde... hònderde en hònderde...

Dees nach woorte de sjoon en kleier aangehauwte went veer wolle derbiej zeen òm oos bevríejisj "wilkom" te heisje!!!

ònger et genot van ein nao bènne gesjmòkkelde "consi" en ein kauw tas "mòkkefòk" bleewe veer de ganse nach vertèlle en fantezeiere...

September 18, òm zòs oere et sjmörges, hòlje veer et op oos krubbe neit mee oet, pakde ein van de klaorsjtaonde bòtramme en ich kroop weier achter mienen oetkíek.

Et sjtraotbeelt waas niks verangert en òm zeeven oere gòng ich nao de keuke veur ein tas kaffé en sjloot mich achter in de wachtende riej aan... wiej obbèns... eine sjlaag ... ! es-of de welt vergòng ... !

De ganse boet (es me teminste ei nònneklooster ein boet maag nuime) daaverde!!! Et begingke dat jeeder mörge de kaffé insjòdde sjmeet van angks de groote, blaeke kan de lòch in en leip mit wapperende ròk veur òs oet den òngergangk in, dae ònger de wal oet kump!

Op et eesjte mòment waas alles muske-sjtil... mer doew begoosj et sjpíktaakel!!! Nog wit wiej ei liek en raazelent oppe bein, begoosj jeederein tegeliek te vertèlle! Waat persies gebeurt waas... en waat gebeurt hauw kènne zeen! Allenèij wòste ze et baeter wiej dees kònsternaase òntsjtange waas!!!

De pruuse hauwen oet gif de groote-kirk opgeblaoze!

De Amerikaane hauwe den toore besjaote òmdat de pruuse dao einen oetkiek-pos op hauwe!

De òngergrònsje hauwen oppe Mert eine menuusewáage van de pruuse laote sjprènge! en nog mee veròngersjtèllinge!

Mer ei kerteier laater hòlp òs heer Daeken oet den droum! Oppe wal waas einen tengk in de lòch gevlaoge! Mer get angisj diffenitiefs hauw dae gouwe minsj oug neit. Waal lout hae zich òntvalle dat et noew neit lang mee koosj doere! En alweier brach hae de gouwen haop in òs trök! De tròbbe oppe-luip-gesjlaage "besjinnest" waore nog grooter es gister!

Vööl mouste ter dèks de sjtóbben op òm de vrachwaages en sjtökker gesjöt door te laote...

Wiej ich dat zoug, begoosj ich engkstig te prakkezeiere en et'ern sjtikkem te kniepe!!!

Verbeel dich, dat al dees tröktrèkkende tròbbe, dees vrachwaages en sjtökker gesjöt urges, b.v. tösje Waer en Tudder of oppe zjwiensweij gegroppeiert woorte en taenge de Amerikaane zouwe waeren iggezat.¹

Waat mous dan van Zitterd terech kòmme ... ?

Dan zouw neit mee van oos sjoon sjtedje euverblieve es wiej in 1677... wiej de Fransen et platbrende ... !

Weier klòngk et gebaet... et gezangk... de Litteniej van Slivvevrouw van et Heilig Hart... den Haop veur degein diej geinen haop mee hóbbe... Sjput uch toch get... braaf begingkes ... ! Leif kweezelkes... laot et toch get gaon ... ! Baet in Gaodsnaam toch ei bitsjke gauwer ... !

De Amerikaane kòmme... en ich wil den eesjte neit misse...

Nao et dangk-gebaet woort aan de mörgekaffe neit mee gedach! Veer kreege dae'n dikke knao dae òs in de kael zout neit èns aaf gesjlik, te zjwiege van ein bòtram!!! Veer woorte misselik van de nerve!!!

Door de reets zoug ich verwònjert dat et beeld oppe sjtraot zich gans verangert hauw! Et waas sjus es-of ich nao eine vastelaoves-optoch sjtòng te kieke! Dao leip einen ònger-offeseier dae~ zich et hart afduujde aan eine sjtoumfits mit volgelaë ziejsjpan! Sjenbaar zònger benzien gevalle!

Eine seldaot trok eine bolderwaage op driej raar! Hònderde òngesjaore, muig en ermzeelig oetzeende seldaote diej hun vuit kòmpleet achter zich aan sjeipde... sjenbaar et ènnigste... waat ze nog sjeipe koosjte ... !

òm de middig, mit et oug veur de sjpleet, maakde ich eine sjprungk... envlougwiej einen haas et klooster in!

Weier hauw eine sjaag gedaavert! Waal neit zoo hel es dizze mörge, mer toch ein beheurlikke lel! dae mich de sjuupe op et lief joug! Laater heurde'ver dat in de Gats ein gernaat waas iggesjlaage!

Drij oere laater woort et Kloosterplien en den Auwmer, es wiej op kòmmandoo, in-èns sjoon gevaeg!!!

Einen "èinzelgenger" leip nog, sjus wiej in den optoch, achter eine kènjerwaagen aan, aaventoew aevekes sjtil hauwtent, òm ei pak dat aafgeròtsj waas, op te raape en wiejer te vaege!

En doew... sjtilte... es-of eine groote bessem alles hauw rein gekaert...

Et waas zóó sjtil... dat ich in de boum baove mich ei veugelke koosj heure sjirpe. Aevel lang zouw dees rös neit doere. Me heurde sjeite en mich tògs dat et van de kantj van de Riekswaeg aaf koum of mee zuujelik, van de iezer brök. Et tak-taktak van mesjiene-gewaere klòngk duudelik en woort aafgewisselt door zjwaor gesjöt, es-of de basse zich inzatte veur ei versjrikkelik oorlogs-kònzert...

Gans in de wiedte sjlounge de insjlaeg... wiej pouke hun gedemp boem-boem... Dounbiej voule weier helder sjaeg... gans angisj es et òntploffte van gernaate, wiej eesjeffé in de Gats... Dao woorte kenònne aafgesjaote!!! Hauwe dan de pruuse toch kans gekreege om sjtandj te hauwte? Waore ze dan toch dr'in gesjlaag òm de Amerikaane tot sjtilsjtandj te brènge???

Mer i gei geval door diej ermzeeligge tròbbe diej ich daag achterein door de sjtraot hób zeen trèkke!!!

Die hèije nog neit paol kènne hauwte taenge oos "aenjelökkesj"!!!

Mit vol aandacht loesterden ich nao dat sjeite en dach waat ich koosj doen? Waas et noew in dees sjtilte de gelaegenheit òm de sjtraot op te gaon en nao hoes te vaege???

Zoo prakkezeierent... dao... obbèns... in al die rös en kalmte... gans ònverwachs ... dao koum òm den houk van de Urzelienesjool... rech taengeneuver den Daeke ... einen outoo... gans aope... gein taak dr'op... en dao zoute drij seldaoten in... mit gruïn-gries helmen op ... !!!

Oppen houk van de sjtadsjool bleeve ze sjtaon, keeke de Kapittelsjtraot aaf, nao de groote-kirk obbaan en et Kloosterplien euver... rech nao mie pöörtje... woo ich verbòbzak achter sjtòng... den aom op te hauwte...!!!

De jeep (wiej ich laater heurde dat zoo'n geval heisjde) koum langksaam... sjtapvouts... wiej ein rupsj... reegelrech op et pöörtje aan... mer et sjeen dat ze mer all,ein oug hauwe veur et hoes van va Wessem... es-of ze de lòch nog koosjte ruuke... dae diej "ehren-mütter" dao hauwen achter gelaote ... !

Aan de paort van de "teentsjuur" hòjje ze sjtil en twee sjprònge dr'oet, koume verzichtig, alle kenj opkiekent, hun gewaerkes in den aansjlaag, pès aan den houk gesjlaope... Dao

keeke ze, de kop bekans oppe sjtób, lang en aandechtig den Auwmert aaf.. sjtòngen op en gónge vriej oppen houk sjtaon, keeke nog èns om zich haer, dreede zich òm, gònge trök nao de jeep, sjprònge dr'in en voorte mit ein rot-vaart achteroet de Kapittelsjtraot in, dreede de Daeke-Tijssesjtraot in woo ze vandan waore gekòmme...!

Kamme zich, wiej alles veilig waas en mienen angks get verdweene, miene böök veursjtèlle??? Menuute-langk hauw ich dao wiej aan de gròndj-genaegelt gesjtange... gein ougsplump verruijert en angks òm aom te haole...

Ich waas bliej! òntzèttent bliej! Mer toch mit flòp in mich!

Veer wòsten oet òngervènjing wiej de pruuse waore mer van de Amerikaansegengstesj hauw'ver oug vööl geheurt... oug al koume diej verhaole oet pruusjes en oet de mòndj van Juupke Göbbels!!!

Mer òndangks alles vuilde ich mich op dat mòment den heldj van den daag... en van et klooster!!!

Ich hauw drij Amerikaane gezeen!!!

Mer... waas dat waal zoo ... ??? Hauw ich et neit gedruimp? Waor mich door al die sjpanning neit eine oppe luip ge gange? Gezeen hauw ich ze waal... mer gaar neit geheurt!!! Ze waoren oete jeep gesjprònge en pès oppen houk en weier trök geloupe... en mit eige ouge hauw ich gezeen dat ze hoog sjoon drouge... en neit berves leipe...! Mer dao waas et bewies!!! Dao kouw daezellefde jeep òm dezellefden houk haer, mitte dezellefde seldaote dr'in ... !!!

En doew... ei geraatel... es-of hòndert vrachwaages koumen aangevaare... mer zònger benj oppe raar!!! Effe laater kouw einen tengk òm dae'n houk-haer gekraopelli'Einen AmeiWaanQ3cM -Wit e~in ~~3kax oppe Enbao-Je-& op zoute zös knauwelende seldaote diej mer òm zich haer bleewe kieke!!!

Et pöörtje vloog aop!!! Gesjreefs en gekaek!!! En kriesjentaere dr'op aaf!!! Ich sjtouk ein handj òmhoog nao dae et korste bieje mich zout en, nao dat hae ziene naate segaare-sjtòmp van den eine kanjt van de mòndj nao den angere hauw gerolt (zònger mit eine vinger dr'aan te kòmme!) taenge mich grinsjde, mien handj vassjnapde en mich lachent ein riej broen tenj lout kieke!!

Woo de luuj in-èns vandan koume, weit ich noew nog neit!, mer in ei paar menuute teds waas eine gròp volwassene Zitterder aan et "ringe-lee-rooze" helle, òm den tengk dae bieje de auw pasteriej langzaam den Auwmert opdreede!

Demaeve kouw keplaon (ich gluif et waas van Mólke!) mit ein flesj wien aagedraage (sjienbaar bewaart veur dees sjpissjaal gelaengenheit!) en gouf ze aan oos bevríesj oppen tengk!

Et sjtaole mònster sjtòng veur ein aamelangk sjtil en twee sjterke henj sjnapde der mien en trokke mich òmhoog en tösje hun in ... !!!

Greuts wiej eine pauwsjart voort ich op dat kevaak nao de Mert op aan!!! Woo waal hõnderd zèngende, sjprèngende en oetgelaote luuj sjtõnge te sjreeve!!!

En ich (hauve-gaare!) hauw et gevuil es-of ich al diej luuj en gans Zitterd mit bevriejt hauw! Jeederein wèngkde en sjreefde op mich (dat dach ich teminste!) en ich hauw ei gevuil... wiej zich oos Livvenheer gevuilt mòt hõbbe... wiej Hae Jerusalem bènne trok... en Hae zout nog mer op einen aezel!!!

Ich zuikde mich ei-neit-te-hel plaetsjke oet òm van den tengk aaf te lanje... en sjpròng bie Tiena Köhle in de erm... weiker koosj et neit! Ich doug mich den tied neit aan òm op al zien vraoge antjwoort te gaeve, reip "tot sjtrak!" en vloog wiej eine piel oete baog de Paesjsjtraot op... òm nao zõs lang, bang maonje, et leifste waat ich oppe welt hauw, aan mien hart te drõkke...

Nao ei paar oere, mitte kènjer oppe sjoot, mit Agnes en Virgenie te hõbbe vertèlt, inich gewessje en versjeunt, koume oos naobesj Har en Poul Sjtasse mich filleseteiere mit de gouw toeskòms en neude òs allemaol oet òm mit de kènjer dees nach bie hun in de kelder te kòmme doorbrènge. Hun Mama hauw et bèdje veur de kleintjes al klaor sjtaon en Pa ei drõpke veur mich! went hae wol gaer heure wiej et mich et lèste hauwf-jaor vergange waas!

Dees oetneudeging waas et toppunt van hartelikheit! Mer dees gouw luuj koosjten oug neit weite dat ich in gein zestig oere gein oug hauw toe gedaon!

Merjeh! Me wurt neitjeeder daag bevriejt en ei drõpke hauw ich al zóólang neit mee gepruif, dat ich de sjmaak vergaete hauw!

Get laater trokken Agnes en ich mit de kènjer de sjtraot euver en mevrouw Sjtasse sjtèlde os al dierek gerõs door te zègge dat veer baeter in hunne kelder zoute... omdat me nootsj van-te-veure koos weite waat die pruese nog van plan waore! En verdöldj!!! Waat zouw dat gout minsj groot geliek kriege ... !!!

Om ein oer of teen woorte de kènjer, en ditskeer door hunne pap, nao bèdje gebrach en ich vertelde hun nog ei sjpreukske...

Wicj hun uigskes toew voule en ich hun dao röstig en tevree zoug ligge, kouw eine groote juubel in mich op! En ich preevelde sjtilkes ei dangk-gebaet... mien kael wie toegesjmlijert... Kèrjerkes ... !!! veer zeen vriej...

Vriej wicj ei veugelke in de lòch ... Veer kònne weier rech-op loupe ... Veer houve neit langer gebuk te gaon ònger de knoet van et haoke-kruuts!!! Veer hõbbe den aorejaok van oos sjouwesj gesjmeete!!! Oranje Baove!!! Laeve oos Willemien!!!

Van dangkbaarheid sjtruimde de traone mich langs de bakke! Zoo'n innerlikke blietsjap hauw ich sèije belaat!!

Doe mous ich, ònger et genot van eine auwe, auwe klaore gaon vertèlle van mien belaevinge en mien hëlje daode (???)

Hëlje-daode? Is et wegkroepje wiej eine moutrop einen hëljen-daod??? Belachelik!!!

Degein diej ein plaatsj veur dich zul ke òm dich te versjtaeke... mer veural die gouw luuj diej dich verborgen hauwte en dich verzörge es hun eige kèndj... diej daodoor hun eige laeve riskeiere en op et sjepeel zètte...

Dat zeen oos helje!!!

Veur dees dappere is geinen dank tevöö!!!

Dao besjiteit gein ridder-orde diej genòg eer oetsjtraolt veur dees muidigge!!! Dees helje kump alle eer van et verzèt toew!!!

In dae'n trantj waas ieh aan et vertèlle, wiej obbèns oppe deur woort geboek...

Naodat Harrie en Poul (diej de ganse geevel van de bangk in et oranje en rood-witblauw verseiert hauwe) den tied kreege òm in hun sjoelplaatsj te verdwiene, gòng ònger dat sjpiktaakel et deinsmaedje door den duustere gangk nao de deur en maakde et luukske aope.

Duudelik heurde veer eeme vraoge "of dae'n òngerduiker van Maintz zich noew hiej ònger de bangk verbòrgen hòlj-!!!"

Ich dach dat ich de begaoving kreeg!

Dat mous de grootste sjmeerlap van Zitterd zeen! Dae voele NSBer van der Heide! Dat ermzeelig klein mizzerig geval dat veier-en-ein-hauwf-jaor-langk oos sjtedje getirraniezeiert haet en mit ein hampfel anger plebsj de gouw luuj va Zitterd zo dèks de sjtuupe op et lief haet geij aag!!! Woo haolt dae in Gaodsnaam et lef vandaan òm nog hiej te zeen! terwiel veer bevriejt waare? en zien mòffe-vrunj euver de grens! Waat noew gezònge ... ?

De vrouw en kènjer... dees gouw luuj ... ze zallen os allemaol oppakke ... ! In angks keek ich ròndj veur help... zong oppe taofel ei brootmets ligge... en sijnaden et vas...

Dan toch einen... heljendaot ... ???

Et deinsmaedje doug et luukske toew mer et sjlaon en houwe woort nog erger en wiej mevrouw Sjtasse et raemke ööpende heurde veer ein bekènde sjtöm: "Kòm Tjeu! Veer hóbbe dich ei dröpke bewaart veur es'te trök koums!" Dat waas "Weppe" Colombon! van de Boys en wiej mevrouw de deur aop doug koume Frans Schadron, Frits (den Titsj) Clemens en "Weppe" gevolg door Haary (de blauwe) van Ehlen de gangk aaf

Besjaemp lag ich et mets trök oppe taofel en sijnapte mich, nog hauwf vertuuzelt, dees jònges vas!

Veer mouste en zouwe aevekes mit hun mit pès bij Jan Siemes in de Pötsjtraot, òm eine oppe toeskòms te drèngke!

Mevrouw Sjtasse meinde dat veer dat neit maagden aafsjaon, dat de kènjer gout verzörg waare en dat ziej op òs bleewe wachte.

Veer zagte: "pès euver ein hauwf urreke dan!" en trokke zèngentaere, ònger et "Waar in 't bronsgroen eikenhout" nao boete!

Eeme sjloot zich bij òs aan en pakde Agnes ònger den erm en et bleek Franske van Eyck te zien, oug eine "boys-man!"

Te zien waas waal niks went et waas zakkeduuster en eine zjwaore mis hòng euver de sjtraot. Weppe dae sjenbaar aevegout mit maedjes oet de vuit koosj es mit de voetbal, hauw zich al in den duu 'stere gangk van et deinsmaedje ei muulke gesjtaole... en dat sjeen et mechelke zóó gout te zien bevalle, dat et ei sjtökske mit os trok... pès aan de vaart van bij Tei Kreemesj... woo ze bleewe sjtaon... opgesjòk door de neevel en de zjwarte nach... (Weppe zoodoude besjirment taenge ei groot gevaor... mesjiens waal erger ... !)

De res van òs trok zèngentaere de Mert op en wiej veer bij Merieke Pfennings de Pötsjtraot wollen insjaon... kreege veer ei paar sjteut in de*rubbe ... ! woort òs get hels in de ròk geduujt ... ! en heurde fluusterent: "Hände hoch! ihr verfluchte Partisanen!!!"

Sjtòm gesjlaage douge veer waat òs gezag woort en sjtouke de erm de lòch in! Waore dit richtigge pruese...? Of hauwe el paar anger vrunj weier éns ein "bak" willen oethaole... wiej zoo dèks in Zitterd gebeurt ... ? en perbeierden òs de sjtuupe op et lief te jaage ... ? Mer ei paar hel knòtse mit ei gewaer en get geròtsjtòk euvertuugden òs al gauw dat et meines waar!!!

Oos Livvenheerke waas alweier èns mitte sjmeerlep gewaes! Hae hauw hun de maon en sjtarren oet de lòch genòmme zoodat'ver dat gesjpuus neit hauwe kènne zien! Et waas es-of ze katte-ougen hauwe! Ze trokke en fòkde òs de oranje-kleure van de prij aaf en maakden òs, nog ummer fluusterent, oet, veur alles waat ònnöt en gemein waas!

Me zoug dat tuug neit en heurde ze nog minder! Ze mòtte zich besjlis lòmmele òm de vuit hóbbe gedreet went ze sjtònge dich baoven-op dien peut veur'ste erg dr'in has!

Naodat ze òs allemaol gevizzeteiert hauwe en mirkde dat oug ein vrouw bij òs waas, woo ze ei paar fluusterende voel en liddelijke opmirkinge euver maakde, woorte veer de Mert op geduujt en oppe sjtòb bij Zuule taenge de groote vitrien gezat.

Agnes hauw zich naeve mich gefraatsjelt en wiej ich zien opgesjtaoke handj vas wol pakke, kreeg ich mich eine sjaag mitte kolf van ei gewaer ònger den èllebaog... dat ich ei kerteier langk graatis illektrisch hauw ... !

Wiej dae sjaag aankoum lout ich eine kaek ... ! en hauw op etzellefde mòrnènt dae kolf ònger mien kin zitte... Nog eine böök laote koosj ich neit went de tòng zout tösje de tenj in geklemp en ich pruifde blout ... !

Ich dach. waal "Wach mer kaelke! Dat kris'te trök!" mer geluifde dao zellef neit aan ... ! Nao ein tiedje en get bekòmme van diej sjaeg, heurde veer nog ei paar luuj aan kòmme diej hel-op sjprouke en woo-van de voetsjtep klòngke! Aeve laater duujde ze nog twee man in oos riej en et waore Chrit Pfenning en Nand Willems, weier twee gouw vrunj!

Ei kerteier laater mous ich mit alle eelenj toch sjtikkem lache!!! Noew heur dich dat sjpiktaakel èns aan!!!

Dao koum mich eine pruus, besjilis einen offeseier, moorzeel allein euver de Mert haer gesjteevelt! Es wiej op ein Hitler-paraade!!! Klatsj-klatsj-klatsj! Es-ofer neit genòg dervan kreeg! Wiej hae dounderbiej koum dach. ich "Daalik maake "oos" pruuse hööm ei perses vanwaege "buuregeruchte!"

Mer waat keek ich aeve laater leelik op mien naas!!! Erg wiet mis waas ich neit!!! Et waas einen offescier! Mer deeze???

Ze zatten oozen inspekteur van pelisse, den heer Schenk op et ènj van de riej!!! Noew gòng mich de kaers oet!!!

Den inspekteur es eine gevangene???
Dèks oug eine "verfluchte Partisan"???

Lang dr'euver prakkezeiere koosj ich neit went opèns koum van et "opperkòmmendo der Wehrmacht" et bevael dafver mitte ganse bent nao de Pötsjtraot in mouste, woo veer taenge de anger groote vinster van de Kèij mouste gaon sjtaon.

Of dèks toch get vööl laeve waas gemaak... of dat de pelisse en òngergronsje diej baoven-op et bordes van et sjtadhoes louge, get ònraod hóbbe geraoke... weit ich neit... mer veer sjtònge nog gein menuut in de Pötsjtraot... of veur alle zekerheit

sjmeete ze toch mer ein handjgernaat ... ! zuuver oppe'plaatsj... woo'ver ein menuut geleeë hauwe gesjtange ... !!!

Et waas eine sjaag esof hòmmel en bliksem tegeliekertied oppe sjtòb waare terechgekòmme!!! en dich heure en zeen vergòng!!!

Natuurlik alle roete in doezent kartaale... de leste bloutwoosj van de Kèij in sjiefkes... mer wònjer-baove-wònjer... geine van òs ei sjremken aan zich ... !!!

Nog sjtòng ich te riejere wiej eine kwakkert... wiej ich bekans obbenuuts door de gròndj gong! Dao sjprouk mich in-èns... hel-op dat et sjalde... in hoog-dutsj... Agnes!!! Vreg eweg vroug et òm den öövesjte te sjpraeke!!! Klaorbliekelik beinvlood dat hun taal in zóó'n perfeksie woort gesjpraoke, koum dae kael nao veure en vroug waat et wilde?

In nog hooger dutsj vertèlde Agnes höörn... dat et pruuzin waas... vlak òm den houk woonde... dat et allein geperbeiert hauw om get mèlk te kriege veur zien twee drubbelkes van kènjer... diej noew moorzeel allein toes zoute... en dat et zich neit begriep koosj... waat et in de Pötsjtraot verlaoren hauw ... !!!

Dat waas et grootste sjtöölke van lef en vreggigheid dat ich ootsj hauw mit gemaak!!!

Mer wiej zouw dae kael reageiere???
Oug mit eine sjaag van ei gewaer ... ???

Mer dae'n offeseier droug eine seldaot op òm "diese Mutter nach Hause zu begleiten!" en et waas'em gelök!!!

Blij ... mer toch mit angks... heurden ich'em gaon ... !! Wiej et kourn... weit ich neit ... Waat in-èns immich koum... weit ich oug neit... Of et noew kourn dat ich mien eige blout pruifde... of dat ich tevööl filme mit Clark Gable hauw gezeen... ich weit et eerlik neit ... mer wie ze bij Rölkes de houk òmgònge... mous ich toch aevekes sjreeve: "Sjat .. Es dae kael dich get wilt... ruipts'te... (mer) hauw ich wille roupe... mer et lèste woort kreeg ich neit mee dr'oet... Dae sjaag mit dat gewaer oppe knötsj en mich oppe kneije brach... voul mich in de raeë!

Vazzelaevedaag höb ich nootsj zoovööl sjtarre mee gezeen!!!

Ein hauwf oer laater (of waas et ei paar oere? Wae hauw nog ènnig besef van tied?) mouste'ver door et midde van de sjtraot de Mert op trèkke en langs Maose, Vaose en Krien pès aan et sjtadhoes marsjeiere. En ze meinde marsjeiere!!! Es-of einen tròp NSBesj aankoume!!! Wiej mee laeve dat veer maakde, des-te leever hauwe iet!!!

Dat kreeg ich neit gout ònger de patsj!

Et eesjte woort ei paar oere gefluusterd en noew al et laeve mjake dat muigelik waas???

En woo waore diej sjmeerlep? Me heurde en zoug ze neit! Hauwe ze zich oor-oet gemaak en louten òs sjpiktaakel maake om de aandacht van de pelisse en òngergrònsje te trèkke... in den haop dat ze nog ein handjgernaat aan òs zouwe reskeiere? Dao liekenden et verdomp vööl op!!!

Sjienbaar höbbe degein op et bordes aan oos ònriggelmaotig getrampel geheurt dat veer gein seldaote waore of ze zoute veilig bènne, mer waat oug, ze louten os dits-keer mit rös! Nao ei paar menuute veur et sjtadhoes gong et wiejer. Langks Sampesj en Panhoes doorpès aan Sjraage, woo os weier, en noew van oppen houk bij Daanjels, et "halt" woort toe geroupe!

Vanaaf dae'n houk, den houk van de Gats en van wiejer de Lömmeriggersjtraot in begoosjte de pruese te baljoene en te krawaake, terwiel veer sjtief van angks in et midde van de sjtraot (nog urnmer oppe Mert) sjtònge te wachte... pès gesjaote of get gesjmeete zouw waore ... !

Gelökkig klbngk weier et "Los!" en van erme noozel dach ich "dao tösje Sjraage en Dòmmenikske, dao löp ein ermzeelig klikske .....

Aan Maene Cals fluusterde den Titsj, dae achter mich leip "aan et Kirkesjtröötje gaon ich pisse!" Dao waas de kans om et'ern te sjmeere!!!

Mer de sjtörn van den heer Schenk kouw van veur mich en zag "Niet doen jongens! Je brengt ons aller leven in gevaar!"

En Frits... den Titsj.. bleef bie os...

Van de pruuze waas nog ummer niks te zeen mer aan et roesje van hun Meier mirkde'ver dat ze sjloepentaere aan beits kenj van de sjtraot langks de hoezer kroope!

Door de Lömmeriggersjtraot gong et de Brandj op, de Veursjtad door en sjtouke de Riekswaeg euver, de Sjteivig op pès aan de sjtaase en dao rechts-aafpès aan den tunnel, dae veer òngerdoor marsjeierde en woorte in et tweede hoes aan de zuudkantj van de Tunnelsjtraot nao bènne geduujt!

In ein kaamer woorte veer weier taengen ein moer gezat. Nao al diej oeren in et paekeduuster doug-et weier gout dat me zich èns koosj aankieke en zeen dat zoowiet, jeederein in order waas!

Oug waore veer benuujt dr'aer wiej oos begleient sjoorem maagden oetzeen... en wiej verwach... neit vööl raasj ... !

Oos "euverwènesj" bleewe mer volhauwte dat ze mit òs de geveerlikste "Partisane-bende" gevangen hauwe genòmme!!!

Veural bleewe ze mer zeike euver hunne tengk(?) en wolle weite, wae van òs dem hauw opgebloaze(?). In al dae'n herrie fluusterde Krit "Doe wits waal... dae'n tengk mit dat pieperke aan ... !" !

Tengks opbloeze ... ? Mit handjgernaate sjmiete...? Vammelaeve hauw ich zoo get neit gedurf!!!

Ich hèij mich. nog leever in de boek gebeete es dat ich zoo ei geveerlik dèngk in mien herj hauw gepak!!!

Mer veer hauwe niks te vertèlle!
Véér hauwe dat allenèij gedaon en daomit bastaa!

En om os te laote mirke dat et hun meines waas vertèlde ze os dat.. es nog eine seldaot van de 'Meutschen Armee" door eine van oos 'Tartisanen Bande" vernaort zouw waere... veer alle ach draan zouwe gaon!!!

Dat doug et!!!

Ich vilde wiej et blout oet mie gezich wegtrok en vilde de peepele fladdere in miene maag... Mien bein wilde mich neit langer draage en waas opèns doodmuig...

Ze gònge de kaamer oet... en nog veur dat de deur gans toe waas... ròtsjde ich al mit miene rök langks de moer aaf pès ich oppe floer zout. Kènjer-leip. Waat waas ich muig!!!

Seevetig oere geleeë waas ich wakker gewoore in et klooster ... en al waat ich wilde waas sjlaope... Waat waare dat veur seevetig oere gewaes ... ! Daag-lang rieje van pruuuse... de eesjte Amerikaane... den intoch oppe Mert ... eindelijk toes... en obbenuuts de mòffe. **

Dat waas mee es eme minsj verdraage koosj... en alles waat ich wol waas sjlaope ... laot de pruuuse mer pruuuse zeen... gevaor... gevaor...

Sjtilkes ... van wiets aaf.. heurde ich de sjtöm van den heer Schenk op mich aankòmme... 'Ts eine van òs" sjprouk'er in et Olles, "hiej laevent oet kump... dan mòt hae aan de welt bekènt maake waat veer hóbbe mitgemaak en wiej me òs behanjelt haet... en woo... en op waat-veur meneier... veer oos laeve hóbbe gelaote ... !!!

Sjus hauw ich de ouge toew wiej de deur weier aope vloog en eine böök " aufstehen" klòngk! Mit einen tramp taenge mien bats vloog ich, es wiej mit ein vaer ònger de vot, in de hauwding! Miene sjlaop waas veur gout euver!

De pruuus, sjenbaar muig van dees voetbal-traening, lag zich langk-weg in eine sjtoul en waas sjenbaar sjus es muig es wiej ich waas...

De weurt van heer Schenk drònge weier tot mich door ... ! en dat klitsje-klein bitsje giem dat nog urges in mich zout waas mich finnaal de sjoon in gezak!!!

Daegein dae laevent hiej oet kump...?

Dao hauw ich nog gein sekond euver geprakkezeiert! Ich besefde waal dat veer noe neit bepaolt op ein auw-wiever-bal zoute... mer aan "woo en op waat veur meneier veer oos laeve zouwe laote"???

Neij!!! Dao hauw ich nog geine zin veur!!!

Diej nach woort vööl naogedach... vööl geprakkezeiert... mer ich geluif.. nog mee gebaet ... !

Nao ein hauwf-jaor-langk van hoes te zeen gewaes hauw ich Agnes en de kènjer nog mer koum gezeen! Woo-veur haet dat zoo mòtte loupe ... ?

Waas et ein vingerwiezing van baove ... ?

Mer Livvenheerke toch... woo bèn ich dan verkeert gegange ... ?Etlèstehauwfjaor hób ich gelaef es eine kluuzenaer ... de lèste waek noch waal in ei klooster... mit al diej braaf begingkes ... !

Mer òndangks dat höb Geer mich ... en mich gans allein oet deeze gròp gekaoze...
òm de sjaeg op te vange...! Kiekt èns nao mien tòng... en vuilt dae böltj èns op
miene k ' nòtsj ... ! Ich wèd dat mien bats oug bòntj en blauw is ... ! Wooròrn ... ???
Waas et dèks dat dröpke... dat ich bieJ Jan Siemes hauw wille gaon drèngke ... ?
Mer dat kènt et toch neit zeen gewaes ... ? Agnes waas toch zelve derbiej ... !

Gout... Livvenheerke... es ich noew allein mit diej van de Boys waas mit gegange... en dao
waore ei paar mechelkes bieJ gewaes... en dat zich dao get gepeunt en gelebsj waas
gewoore... en mesjiens nog waal get ergesj...

DAN zouw ich mich kònne begriepe dat Geer ei bitsjke de vot op mich in had... Mer dao is
toch gaar niks gebeurt...!

Veer zeen neit-èns pès dao gekòmme...

Geer höbt os dao ein bende pruuse oppe sjtòb gezat... gemein kaels... Geer wit toch waat die
sjmeerlep al höbben oetgevraete,.,!

Dèngkt allein mer èns aan al diej erm Judde... doezende en doezende diej ze oet hun hoezer
höbbe gesjleip en in kampe höbbe geduujt ... ! Dat is toch vööl erger es zich ei dröpke gaon
drèngke ... ? Kènt Geer noew inzeen Livvenheerke... dat Geer os get graof behanjelt höbt ... ?

Sjtraoven op zienen tied... allebònöör... mer dit löp in de gaate ... ! Me mòt de kirk in de
midde laote! Daoròm vraog ich Uch... laot Eur deierbaar ouge noew oug èns miene kantj
opkieke... en zeet èns nao deezen ermzeeligen tròp... diej volges Schenk wiej sjööpkes nao
de sjlachbangk waere geleit... Ezzebleif.. es Geer os helpe wilt, dan is et noe den tied derveur
... !

Laot dan dae'n dutsjen heer dae dao in dae sjtoul lik (zeet'Der... ich nuim'em nog geine rot-
pruus mee!) ... zot Geer dern zoo gout wille laote zeen cm mich ei glaas waater te gaon
haole ... ? En es hae dao-mit trök kump... gaef mich dan ei kenske ... òm'em van achter de
deur oet... mit dae sjtoul euver zien harre te kènne sjiaon ... Ich belaoef Uch veurzichtig te
zeen... en 'cm allein mer vertuuzelt te houwe ... Helpt os toch ezzebleif.. ich wil zoo gaer
heivisj gaon ... !!!

Mer... wiej ummer... "de minsj wik... en God deilt de sjaeg oet!"

Ich waas nog neitèns te gouw oetgebaet en zònger dat eeme de mòndj hauw aoepedaon...
dao sjreefde dae verrekdesse-rot-pruus "Schnautse halten!"... en miene lèsten haop waas
vervlaoge!

WieJ bieJ et aanbraeke van de nuujen daag... 19 September, ei paar pruuse in et hööfke veur
oos gevangenis ein koel begoosjte te graave en wieJ ze dao aeve laater ei liek in dutsj
uuniform in loute valle... vloog de deur van oos kaamer aopi

Eine wilje mit ei mesjiene-gewaer in den aansjlaag, koum nao bènne gevlaoge... de vinger aan den trekker... en bleef os menuute-langk mit zien wilj en rood doorloupe ougen, ein veur ein aansjtaare...!

Dan kamme nog zoo hel oppe keutel zeen... mer get geit dich toch eweg!

Nao os zoo veur ein eevigheid mit dat beesechtig gezich bekeeke te höbbe... gòng'er oppen inspekteur aan... lachde dem oet in zie gezich en nuimde hööm "Feigling!"

Nao nog ei paar oere in die kaamer te höbbe gesjtange, woo-in me de sjpanning sjnieje koosj, woorte veur wiej einen tròb vee de sjtal oet gedreeve en de sjtraot aaf pès ònger de tunnel woo et krijoelde van de mòffé!!!

Weier woorte veur taenge de moer gezat (zuujer) en zoo-gauw wiej veur

opgesjtèlt sjtònge, koume ter twee mit ei mesjiene-gewaér veur òs sjtaon... trokken den haan trök... en brouk mich van alle kènj et zjweit oet...!

Zal et noew gaon gebeure...???

Waore diej luuj oet dat hoes woo veur zoute, dèks bevruntj mit de pruuze?

Hauwe ze daoròm den tappeet en et karpèt neit voel wille maake mit oos bloud...? Of vònje ze den tunnel ein baeter plaatsj en òmgaeving veur "das hinlegen von Partisanen!" ... ?

Kuil vuilden ich de mörgelòch en et wèndje dat ònger den tunnel doorkourn, taenge miene bezjwèdde kop...

Wiej kamme in Gaodsnaam op zoo ei mòment dat allemaole opmirke? Dat ònneuzele allemaol zeen en vuile? Wilt me persee zien gedangke ein anger richting op sjikke? Zoo-wiet-muigelik eweg van et versjrikkelijke???

Es wiej op aafspraak keeke veur òs òngerein effen aan... en pakde os allemaole bieje ein handj vas...

Op dat ougeblik hauwe'ver dezellefde gedachte! "Et is aaf geloupe... veur gaon dr'aan...!!!"

Wiej ich de handj van Nand en Franske vassjnapde koum weier get sjtòms in

miene kop "saamen oet saame toes wiej diej van Ophaove Et iedee
waas

einder... mer noe vööl engkstigger!

Mer waat waas dat ... ??? Waat gebeurde dao...

Greutsj... zien uuniform rech trèkkent... de kop rech-op... sjtram wiej ein kaers...

sjtapde den heer Schenk op den öövesjte van de pruisen aan ... bleef vlak veur'em sjtaon... salleweierde ála Charles de Gaulle... en zag get ... ?

Waat gezag woort koosjte veur neit heure, den aafsjtandj waas te groot en et laeve

van hunderde sjtømme te hel.

"Verdomme!" fluusterde Nand naeve mich, naodat oos mesjiene-gewaer-pruuse zich, sjus zoo verbòbzak wiej veer, dat sjouwsjpeel bekeeke... "noew zuug dich dat èns aan! Hae wilt zich veur òs opoffere! Hae wilt dat ze hoom hiej hauwte... en òs laote gaon!!! Waat eine kael!!! Waat eine groote minsj!!!"

òngertösje keek den öövesjte, langks Schenk door, aevekes nao os... dreede zich langksaarn om... de kop gebaoge es-of hae prakkezeierde... dreede zich langksaarn trök nao Schenk... zag oug get ... (waat? dat koosjte 'ver weier neit heure!)... weier salweierde den inspekteur ... dreede zich op zien hakken òm... en marsjeierde zoo rech wiej eine piel ... inplaatsj van trök in oos riej... ònger den tunnel oet... et draakeveldj euver... en op et Franse-klooster aan ... !

Innerlik bliej dat weier eine van os de vriejheit hauw gekreege, koosj ich et toch neit naolaote om Nand aeve te "voure" en zag "dao geit diene groote minsj!"

Waat waas toch gebeurt???

Alles hauw zich veur oos ougen aafgesjpeelt en toch wòste veer niks!!!

Hauw Nand geliek ... ? Hauw den inspekteur zich wurkelik willen opoffere veur os ... ? Hauw dae pruus dat zóó gewaardeiert dat hae Schenk daoveur de vriejheit hauw gegaeve ... ?

Hauwe diej pruuse dan toch nog ei baeter hart es veer (ich teminste!) geluifde ... ?

Mesjiens... neij! waal zeeker dat den inspekteur os noew pas richtig koosj helpe om oug hiej vandaan te kòmme, mit zien pelisse, òngergrònsje en de Amerikaane, diej toch i gans Zitterd waore... behaue ònger den tunnel dan ... !

De res van òs mòt waal etzellefde hóbbe gedach en obbenuuts waas weier ei vungkske haop in os wakker gewoore went me kneep zich bekans vas aan de henj van de vrunj diej naeve dich sjtònge!!! Ei klein bitsjke van et auwt vertroewe koum. in os tröO!

Waalvulde ichnogneitde blietsjap diej ichhauwwiej ich(noew alweierde-klokròndj-geleeë) de kènjer nao hun bèdje brach... lang neit! Mer oug neit zoo mizzeraabel es wiej Agnes van os aaf gòng en ich dae sjaag oppe kop kreeg ... ! Waat maage ze noew toes aan et doon zeen? Zouwe ze et veur de Mam hóbbe verzjweege? Ich haopden et mer! Wiej minder zörg wiej baeter!

Mee es twee oere hóbbe veer dao nog, sjtief en mit pien in jeeder sjpier, op ein plaatsj mòtte sjtaon, van tied tot tied gans veurzichtig perbeierent om van et ei hein op et anger te leune, oppassent dat eine van diej twee dao veur òs et neit in de gaate kreeg... went dan voule sjeut! Dat waas toch et alderlèste dat veer heure wilde!

Naodat den heer Schenk vertrokke waas, hauw den öövesjte mit nog ei paar offeseiere ei grupke gevòrmp en me koosj aan alles mirke dat ze aan et plaane waare òm te vertrèkke!

Landjkaarte woorte bekeeke... mer oug waore veer in hun gesjprekke betrokke! Datkoosj me duudelikmirke wiej ze aaventoewnaòs sjpinsde. Sjenbaarkoosjte ziej et zich neit èns waere waat mit os mous gebeure ...

Dees ònzeekerheit maakde eine minsj kappoC

Veurde zoovöölste keersjtouke zede köpbiejein, enjao! ... noew waas et gebakke! Ei paar bevaele klôngke, drij auwer pruuse pakde zich eine fits en ei sjtèl angere koume mit ei paar handjkarre en eine bakfits aangesjörreg en veer mouste " antreten"!

Korter bie de karre gekòmme zouge veer dat ze hartsjikke vorgelaaë waare mit handjgemaate, pantservoeste, keugel, groote gernaate en mee van dat oorlogstuug. De drij auwe mitte fitse woorten oos bewaakesj en eine van hun sjreefde 'Tos! Alle schieben nach Tüddern!" en dao gòng et dran!!!

Blij dat veer òs de sjtievigheit get oete bein koosjte loupe! Noew eejs vulde 'ver waat et beteikent òm mee es ach oere wiej eine ziepesjprènger, op ein plaatsj te mòtte sjtaon!

Frans Schadron, Frits Clemens en Hary Ehlen zatte zich achter de eesjte kar, duujde ze ònger den tunnel oet, de Vauwerwaeg op en nao de Riekswaeg obbaan! Nand Wullems en Krit Pfenning volgde hun mit de tweede handjkar en Franske van Eyck en ich kroope achter de bakfits, terwiel Franske zag: "Jòng, me mòtzich ummer et gemaekelikste baantje oetzuike!" en begoosj te duuje. Mer hae kreeg

dae klòmme neit van zien plaatsj aaf en ich sjmeet mich -oug in et getuug! Mer wiej'ver oug maorde en kuumde, veer kreege gein bewaeging in dae pröl!

Twee van de fitsende pruuse voorte naeve de karren op en den drijde sjtòng mit òngedöldj op òs te wachte... wiej veer in de gaate kreege dat de bandj van et lèngker raad in sjtökker derlangks hòng!

Franske zag al Merr, es geht nicht!"

Hauw hae dat noew mer neit gezag! Went noe nog klingk mich dae sjreef in de oore! Mit ei paar Germaanse vluik, woo dich de haore rech oppe kop van gònge sjtaon, kreeg Franske de bakfits gans allein op gangk!!!

Op et mòment dat veer mit et geval ònger den tunnel oetkoume... begoosj me vanaaf de sjtaase op òs te sjeite!!!

Wiej op aafspraak vlooge Frans en ich wiej ei paar haaze trök in de veiligheid van den tunnel! Mer dat maagden oug al neit van dae kael! Hae sjmeet de fits (dae toch neit van hööm waas) oppe gròndj, vloog òs achternao enjoug òs weier den Tunnel oet... wiej òs-Livvenheer de Judden oet den Tempel... mer dao woort destieds neit gesjaote ... !

Weier gòng et achter de bakfits, weier ooze bewaaker aan et sjreeve en weier begoosj et sjeite vanaaf de sjtaase!

Koosjte diej verdomp neit zeen wae'ver waore? Es ze toch gewaeren hauwe, hauwe ze toch oug waal eine verrekiekert-1

Ich sjtouk al ei paar maol de henj de lòch in òm te laote zeen dat veer gout (mer bang) vouk waare, mer et sjeite gòng aeve-gout door!

Veer duujden òs de pleuris mer et waas sjus of dae verdölde klòmmele bleef sjtil sjtaon!

De keugel leite sjtriepen achter in den tar van de waeg en ketsjde fluitent en zèngent aaf van den tunnel, tillefoonspööl en drööt!

ònger dat meziek begoosj Franske hel-op te baeë, te sjprènge en te danse om de keugel te òntwieke diej òs òm de bein en vuit haer vlooge!

Nog aevekes ... ! en 'ver waoren òm dae flauwen dree haer dae òs aan de ouge ònttrok van degein diej zich aan de sjtaase sjtònge te verammezeiere! Ooze bewaaker sjtòng al aan de Riekswaeg op òs te wèngke dat'ver veuraan mouste maake!

Et zal waal door oos zeenewe zeen gekòmme en et besef dat veer veilig waare... dat veer èns breittaengen'em grinsjde en Franske gans bliej reip "Barsj mer!!!" en dat ich'em trök wèngkde dat hae röstig wiejer koosj gaon en veer koume! Franske vroug nog ummer baeënt "waat waore dat veur klootzek Tjeu, diej op òs sjoote? Amerikaane??" Ich zag 'em dat et òngergrònsje mòtte zéen gewaes went dat A-merikaane os allang achter de bakfits hauwen oet gesjaote!

"Alweier gelök gehad!" mende hae...

Aan de Riekswaeg gekòmme, zouge veer de vijf angere mit hun karre loupe en hun waakhunj wiet veur hun oet fitse en dae van òs tösje Nand en Krit en òs in. Aaventoew keek hae èns òm veur te zeen woo veer bleeve en ich sjloug Frans veur, om nao zoo'n dikke honden macter, dierek achter et hoes van Sjrieje, wiej kenien et veldj in te vleige en op et sjpaor aan te renne! Mer dao vuilde hae niks veur en den angks waas 'cm wurkelik meister! Al waat hae doug waas duuje... loupe... en baeë ... !

Ich perbeierde van al òm hööm get op zie gemaak te sjtèlle en maakde 'em duudelik dat et gebaet gout waas en dèngkelik et beste waat me koosj doen in oozen toewsjtandj, mer dat me zich oug zelve mous helpe!

Sjenbaar hèij ich hööm toch kònne euverhaole es dao oppe aafgesjpraake plaatsj ooze pruus, dae mit zien vrunj wiet veur de karren oet op de tweede rieks-brök aanfitsde, zich neit op èns hauw òmgedreet en weier op os aan koum... es-of hae Peter Hurkos waas... dae mien gedachte hauw gelaeze ... !

Weier wèngkde hae en weier wèngkde veer trök en weier dreeden hae zich òm en fitsde langks oos vrunj door oppe brök aan...

Nog èns verzuikde ich Frans te euverhaole òm et'em te sjmeere 'Taot os in et lòzjemènt Woutesj ein kaamer rizzerveiere! " wol ich'em get opfieure, mer et hòlp allemaol niks...!

Van wiets zouge veer de handjkarre al et waegske nao Klèijbergshaof in dreeë en hun pruuze veur hun oetfitse... mer dae van os bleef aan de brök paolhauwte. Weier perbeierde ich et init ei paar gekke sjaeg mer et hòlp geine sikkepít! Frans loesterde neit èns en bleef, mit eine wilje blik in zien ouge baeë... "Heiligge Maria ... heiligge Rosa .....

Wicj aeve laater van wiejer-op sjeite kourn en veer et geraatel van tengks heurde, pakde ich Frans bieje eine sjouwer vas en rammelde èns aan'ern zoodat hae zouw loestere. Ich vroug hööm of hae wòs wiej me zoo'n pantservoos mous behanjele (woo-van veer ter waal hòndert in de bak hauwe ligge) mer hae keek mich aan es~of ich ze neit allenèij op ein rieje hauw en sjmeikde mich, in Gaodsnaam toch gein teun oet te haole! Ich zag dat ich dao zellef oug gei lef veur hauw om zoo get te doen, mer es et et leste middelke waas om weg te kòmme, dat ich et waal wol raskeiere. òm mich wicj ei sjaop et pruusjes laote op te leije, dat verdomde ich! en es ein kans koum wol ich dervan pròffeteiere!

En... diej kans koum...!

Aeve veur de Rieksbrök woort et laeve van de zjwaor mootesj duudelikker en helder! Nog waal 150 maeter dervan aaf zouge veer einen tengk van den angere kantj van et sjaop nao baove kroepe... en wiej 'er bekans dr'op waas, bleef 'er ligge en lout eine ròffel sjeut heure!!!

Mitten angks in et lief loute veer bakfits bakfits zeen en rende zoo hel es veer koosjte oppe brök aan! Terwiel veer gebuk door de graaf leipe zouge'ver wiej ooze pruu oppe fits sjpròng en oppe grens aan vaegde! Oug mee angks es vaaderlandjsleifde!

ònger et loupe zoug ich einen houp drek ligge en korterbieje gekòmme bleek et dat me dao zoo ei laok hauw gegraave om dich mit lòch-aanval in te versjoele!!! Ich sjreefde taenge Frans veur mich "Kòm Frans! Dat laok in! Siprèng~~T"

Mer hae leip wicjer... de angere nao... et leste waat ich nog oots van hööm gezeen hób ... !

Ich sjpròng dr'in en zout nog gein vief menuute... ofboem!... kladderdaatsj sjpròng eeme baoven op mich!

Et eesjte ougeblik bliej dat Franske zich bedach hauw en weier bieje mich trök waas... mirkde ich et volgende... dat et neit Frans mer Haarie Eele waas dae baoven-op mfich loug!

Wieje veer zoo lang gefraatsjelt hauwe dat'ver naeven-ein koosjte sjtoan, wol ich weite woo hae zoo inèns vandan waas gekòmme, mer hae waas zóó boeten aom en zóó dr'oet, dat hae gein antjwoort koosj gaeve! En es hae et waal hauw gekènt dan hèij 'er toch gein kans derveur gekreege!

Hae lout mich zien handj kieke woo et bloud oetdròppelde! Mer wieje ich et gout bekeek zoug ich dat et niks ergs waas. Ein flingke deipe vatsj!

En opèns... es woort et mich in et oor gefluustert... wòs ich dat dees wònj oos rèdding zouw waere... Ich haolde miene sjnoefsplak oete tesj, vouwde 'em op zoodat ich die handj koosj verbènje... wieje den heemel in voul ... !

Mt zie gewaer in den aansjlaag zout sjlappen Heinrich oppe kneije baoven òs... sjtaarde ein sekond et laok in... en sjreefde "Raus! Los!"

Ich wòs al dat et eine kael van weenig weurt waas mer zoo sjnutsetig houfde hae zich noew oug alweier neit aan te sjtèlle ... !

Toch waas oos gelök nog neit gans nao de haaje! Van et sjaor aaf gouf den tengk weier ei paar korte sjteut mit et mesjiene-gewaer... waal mer ei paar sjteut... mer toch genòg om os alle drij de sjtuupe op et lief te j aage... pès veer besefde dat hae neit op os sjoot... went hae loug zoo dounbiej dat hae òs de kraageknuipkes oet et humme hauw kènne sjeite!!!

Ei paar menuute laater raatelde hae trök den angere kantj van et sjaor aaf. Al dae'n tied bleef ich mer in de blauwe zien handj kniepe mer mien henj riejerde zóó hel, dat ich de zakdouk neit dr'òmhaer kreeg!

Doew woort et de pruus aevens meines! en langzaam kroope veer oet oos sjoelplaatsj... terwiel ich de gansen tied mer dach aan dae groote vregge mòndj van Agnes gister-aovend... en inèns begoosj ich taenge de pruus te lulle es-of oos laeve dervanaaf hòng!

òngerwiel ich de zakdouk om de handj bònj perbeierden ich'em te euvvertuuge dat Haarie en ich sjtikde van den angks veur dees verdomde Amerikaane en dat hae gans geròs de angere koos naogaon... dat veer nog gein plaane hauwe òm hiej te blieve en zellefinaord te pleege... (en ich weit et neit waat ich mich allemaol droet höb gehouwe!). Ich wòs allein dat et noew dr'op of dr'ònger waas en dat'ver al hauwf dr'op zouwe zeen... es veer dae kael mer aevekes kwiet woorte ... ! Oug bleeve veer mer op die handj kniepe, òm de zakdouk zoo rood muigelik te kriege... en waat veer nootsj geluif hauwe... lökde!!! Ich hauw mit gemaak deeze pruus òm den hals kònne valle!!! Es-of de Amerikaane mich geheurt hauwe en et geraatel en gebròm van den tengk obbenuuts begoos... en ich mer door bleef zeivere- zag mich Heinrichske "Da kommt er wieder!!! Los!!! Komme schnell!!!"... sjanpde zich de fits, sjpròng dr'op en vaegde et waegsken op! Hae keek nog èns om, sjreefde nog get van "munition! " en voort... es-of den duuvel 'ern oppe sjtart zout!!! God zei dangk!!! et waas gelök!!!

Zoo wiet waas et gout geflòp en noew mer neit al te veursjneppig zeen! Waat sjtòng os te doen?

ònger et trökloupe nao de bakfits euverlagde'ver waat noew ... ?

Et sjaor euver vaege en et Lömmeriggerveldj op? Mer dao loug dae'n tengk! Trök loupe op Euverhaoven aan???

Dao koume al ei tiedje sjeut vandaan!
Langks et sjaor aaf oppe Nuusjtad aan?

Dao gouf et genòg plaetsjkes woo veer òs koosjte versjtaeke! Mer in de wiedte zouge veer dat de pruus os toch neit zoo vertroewde es veer hauwe gedach! Hae bleef mer òmkieke...

en sjtapde aaf' Achter de bakfits gòng et de Riekswaeg aaf en dreede et zandjpaedje op. Dao zouge 'ver de pruus weier oppe fits sjtappe en wiejer gaon!

En dao koum Haarie oug mit et geweldig iedee op de proppe!!! "Tjeu! hiej gaon veer et'ern sjmeere!" zag hae! "Veer duuje deeze pröl get wiejer es den haof en es de pruus neit kik of neitmee te zeen is, loupe'vertrök envleige dao diej sjtreu-miet in!!!"

Noew waas ich degein dae sjtilkes begoosj te baeë dat et maagde lökke!!!

Veer duujde de bakfits ei flingk sjtök veurbiej de boerderiej... hòlje Heinrich zjwaor in de gaate... loute de bakfits in de sjteek... en verbaeterde et waereldrekord oppe 50 maeter!!! Aan den achterkantj kroope veer et sjtreu in, zoo deip muigelik dr'in, zoodat niks van òs oet sjtjouk en veer eine flingken houp euver de kop hauwe!

Haarie, dae et waegske koosj aafkieke zag fluusterent dat van de pruus niks mee te zeen waas mer oug neit van oos vief vrunj...

Muske-sjtil bleeve 'ver dao ligge... Waat ein rös... Waat ein vreij ... ! De ouge begoosjte mich zjwaor te waere... veur daag achterein hèij ich hiej kònne blieve sjlaope ... !

Mt alle mach verzat ich mich hiej taenge en kroop nog get deiper et sjtreu in went et sjeite woort ummer duudelijker ... wiej ich inèns... eine sjoon taenge mien naas hauw zitte ... !!!

Van de blauwe koosj dae neit zeen ... dae loug naeve mich... Van wae dan??? en weier kroop den angks in mien kael ... ! Obbenuuts raapde ich al mien giem biejein... sjlikde ei paar maol... fòkde aan dae vout ... en fluusterde "wae is dit!" Effe waas et sjtil... doe koum de sjtöm van... Krit ... : 'Irn Westen nichts neues!"

In al dae'n eelenj en angks woort toch sjtil mer hartelik gelache!!!

Nandlougbiej'em!!! Wiejhauweze etsjpits gekreege òmdertösjenoettekòmme? Wiej ich die vraog hauwf gesjtèlt hauw begoosj et sjeite van gans kortbiej!

Of dat me noew aan alles gewènt raak of dat ich te muig waas òm et te beseffe endao-door ònversjillig woort... dat sjeite doug mich niks mee en lout mich kauwt! Et ènsigste woo ich nog aan dach waas om mien ouge toew te doon... mer ei gevuil van dangkbaarheid kreeg de euverhandj... et naogaon van oos groot gelök dat veer hauwe gehad... en ich haopde dat Franske, Frits en Frans oug zoo gelökkig zouwe zeen en gauw van de pruuze weg zouwe kòmme...

De fluusterende sjtöm van Nand verbroukmiendèngke... "Dao zeenze!" zag,er! Woo hauw hae et euver? Waoren et oos driej vrunj? Of de pruuze, die waore trök gekòmme òm os en de menuuse te zuike?

"Dao zeen ze!" fluusterde hae weier, 'Mak biej!!! " en èntjelijk vertèlde hae waat ,er zoug... De pruuze diej veer ònger de tunnel gezeen hauwe, waore waarsjienlijk van achter et sjaor òm, oppe tweede rieksbrök aan gekòmme, tegeliekertied et sjeite vanaaf de sjtaase

ontwiekent en waore hiej et sjaor euver gesjtaoke; ze trokke dezellefde waeg oppe grens aan es veer hauwe wille doen. Allein gònge ze get mee zuujelik van den haof en et waegske.

"Ze zeen gein sestig maeter van òs aaf'heurde veer Nand weier en'ver durfde nog geinen aom mee te haole... bang dat ze et sjtreu zouge bewaege... Mer woo sjoote ze zoo farmaatisj op???"

Ze bleeve mer achteroet loupe en sjoote mit hònderte tegeliek op et sjaor aan! Langzaam vuitje veur vuitje tròkwiekent oppe grens aan! Get laater vertèlde hae waat gaonde waas!

Den tengk dae veer eeder op et sjaor hauwe gezeen waas zich sjenbaar hulp gaon haole en koum weier dr'euver haer gekraope, sjoon geliek, naevenein wiej diej van Zaofele... op ein riej mit hun zözze, en koumen aan ooze kantj dervanaaf.. langzaam en sjeitentaere oppe Riekswaeg aan... sjtouke dem euver... hòbbelde door de graaf haer... en bleeve dao ligge!

Geine seldaot te zeen! Allein dees zös sjtaole mönstesj woo ònriggelmaotig gernaate en zjwaor mesjienegewaer-keugel oetvlooge! Duudelik heurde veer (waas et op et pruusesj?) de insjlaeg! Wiej de tengks van et sjaor aaf koume dachte 'ver: dao gaon de pruuse! Opèns loute ze de tengks hunne baom zeen en koume mit groote sjprung langks den haof gevaeg!!! Mer op ei paar korte bevaele dreede ze zich weier òm, voule plat oppe gròndj en begoosjte weier te sjeite! Obbenuuts heurde veer de sjtörn van Nand. Hae sjloug veur òm te perbeiere in de boerderiej te kòmme. "Went" zoo meinden hae, "es get brenbaars in dit sjtreu terech kump dan verbrenne veer laevent!" Hae hauw volkòmme geliek en sentemaeter veur sentemaeter woort zich veurzichtig achteroet gefraatsjelt, bang om òs te verraoë... en et doerde waal twintig menuute veurdat 'ver plat op de gròndj louge ... !

De meeste pruuse woorte noew door den haof aan oos ougen ònttrokke en degein diej os hauwe kènne zeen, hauwe hun. henj (en ouge) vol aan de tengks! diej nog ummer oppe zellefde plaatsj louge!

Volges Krit waas ginneraal Patton neit derbiej! Dae hauw al lang dees pruuse de Zaofelder-baek iggedreeve! 'Mees hiej meine dat ze oppe Sint-Rosa-kirmes aan ein sjeittent sjtaon!" zag'er. Wiej veer zeeker dervan waare dat os neeme gezeen hauw kroope veer oppe boek pè s aan de deur en vinstere en klopde gans sjtilkes... wachde ein menuut... en klopde weier, dits keer get helder en wachde weier... te vergaefs... Nog èns geklop... nog get helder... en nog èns! Gei teike van laeve... Nand perbeierde et nog èns, mer zóó hel dat veer, òndangks et sjeite, bang waore dat de pruuse os geheurt hauwe!!! en veur de zoovöölste keer klopde os et hertje in de kael!

Plat oppe boek kroope veer zoo, dat'ver mitte köp biejein louge en zougen in, dat alles vergaefs waas gewaes... al oos muijte veur niks! Dao waas neemes oppen haof.. en waat noew gezònge ... ?

Hiej blieve ligge koosjte veer neit. Veer ruukde de segrètte van de pruuse ... ! Zoo dounbiej waare ze!!!

Haarie wilde mit zien verbònje handj ein roet induuje zoodat veer nao bènne koosjte kroepe, mer wiej 'er zich nao dae kantj op begoos te bewaege... heurde veer ein sjtöm... es van-oet ei graaf .. ! Vanachter de kelder-vinster vroug eeme waat veer wilde en wac 'ver waore...? God zei gelouf en gepreeze!!!

Veer koosjte ènljelijk besjirmp in eine kelder zitte!!! Mesjiens dat dees gouw luuj ei kuil glaas waater veur òs hauwe!!!

Waat ei gelök!!!

òngerwiel waas Nand, zoo gout en zoo kaot es et gòng door gebaare en sjtil fluustere, aan et perbeiere de vrouw in de kelder te verklaore wae'ver waare (went veer mòtte versjrikkelik hóbben oet gezeen!) en dat de pruuse os gister gevangen hauwe en dat 'ver dertösjenoet gepritsj waore!

Hae vroug om os ezzebleif de deur aoep te maake. Twee van os hauwe zich al oppe boek òmgedreet òm nao de deur te kroepe... wiej de vrouw vanoet de kelder reip "Neit dr'in!!! Maak dat ger weg kòmpleet!!! Ze sjeiten os allemaol kapot!!!"

Hauwe 'ver gout geheurt???
Dat koosj toch neit waor zeen???
Wiej waas dat in Gaodsnaam muigelik???
Noew? Mitte Amerikaane kòmpleet oppen dörpel???

Waat mous diej vrouw toch einen angks hóbbe om eeme in deezen toesjtandj zien gasvriehheit te weigere!!!

De gif woort os meister en waore van plan de keldervinster toch in te duuj e en nao bènne te kroepe ... ! wiej Haarie zag "Laot ze toch barsjte mit hunne rot kelder!!! Hiej is ein sjoelplaatsj woo òs vas gei minsj kump zuike!!!" en op ziene boek kroop hae achteroet... en lout zich... pès aan ziene nak... den aalpoul inzakke...

Langen tied om os te bedèngke hauw'ver neit en Krit kroop 'em nao... Wiefer naeve Haarie loug fluusterden hae "kòm dr'in! Et waater is lekker!"

Ich perbeierden et zoolang muigelik oet te sjtèlle en lout aan Nand de eer, om veur te gaon! Ich woort al mis selik es ich dr'aan dach! Mer waat wol ich? Es ich mich hauw kènne laote "kiste", dan hauw ich dat gaer en mit alle plezeier gedaon! Mer et woort den hoogsten tied om weg te kroepe... iggaal woo...
Waat ein sjmeerlapperiefi! Waat eine sjtangk!!!

Veurzichtig volgden ich et veurbeelt van de angere en wòrp mich get zeik-naat sjtreu euver de kop... zoodat eeme dae langks koum os neit koosj zeen ligge... en veur de res loute'ver os in alle zeeligheit... door de Klèiberger 4711 doorweike... òs òngertösje mer get mout influusterent...

Haarie vònj dat et toch mer et vernaamste waas, dat me zich laater deeze baatsj nog koosj aafwessje! "es me dat neit mee kent" meinde hae, "dan is me pas richtig gesjògte!"

Nand vònj dat et hiej noe neit bepaolt ruukde es-of me bij Baer Sjiffelaesj in de sjaersjtoul loug... mer dat hae blij waas dat Haarie op et idee waas gekòmme! En Krit... op gein meneier kapot te kriege, vroug of eeme ei sjeel kaarte bij zich hauw... dan kooste 'ver eine sjaag tòmpe! "Mer waal op twee verleizesf' zager; "went ich wil neit alles op eine middig verleize! Ich höb op et ougeblik gans get aan de vuit bange! "

Ich koos mich neit begriep wo dae nog dae'n huurnor vandan haalde!

En al dat sjtil gelachs maakde mich nog mizzeraabelder! Deeze sjtangk waas ònmuigelik vol te hauwte en maakde mich zoo krangk es einen hòndj! en ich perbeierde van alles om mich dertaenge te verzette!

Kort aomhaole en oetlaote... zoo weenig-muigelik van dit gaas in- en oet- aome... Mer dat wirkde sjus et taengeneuver-gesjtèlde...

Den aom gans oetlaote... dan pès twintig tèle... dan weier in-aome... Mer es ich dan nao aom sjnakde... begoosj alles veur mien ouge te dreeë!

Nog nootsj höb ich nao den dood verlangk... mer dao hèij et mich ònversjillig gelaote...

Et sjeite koum nog waal van gans kort bij met toch raskeierde Nand et òm gans verzichtig aevekes euver de randj van de mèstem te kieke! Veer koosjte mer neit begriep wo diej tengks toch bleeve! Zien rapport waas neit erg moudgaevent! Ze louge noew al zeeker ein dikke oer oppe zellefde plaatsj en hauwe zich geine maeter veur- of achteroet bewaeg!

Dat doug veur mich et pöötje euverloupe!

Vammelaeve hauw ich mich neit zoo krangk gevuilC Zóó ellenjig en beroert waas ich noots gewaes! De mismoud waas mich wurkelik aan de prij!

Mien drij kammeraote perbeierde waal van alles om mich get moud in te sjpraeke, mer et hòlp gein fluit!

Ich wol dr`oet!!! Ich mous frissje lòch höbbe!! Iggaal of ze mich zouwe zeen en op mich sjoote! Niks koosj erger zeen es deeze sjtangk! Dao besjtòng niks nöttesj en viezesj oppe ganse welt! Et waas es-of katten en hunjl ònger mich louge te rotte!!! Droet!!! Ich gaon dr'oet!!! Jònges et beste!!! En veur de zoovöölste keer kóokden ich, dreede de kop get òm en perbeierde euver te gaeve... Mer òndangks dat ich jeedesjkeer dach dat mich long en laever oetkoume... koum gaar niks ... ! Miene maag hauw angisj niks mee in es zeenewe! Van al dat kóoke koume mich zoovööl traone in mien ouge dat ze mich langks de wange leipe... en zònger nao te dèngke vaegde ich ze mit de rök van mien handj aaf... sjus zoovööl baatsj op et gezich achterlaotent es sjtangk!

Nand hòlj mich bieje den erm vas en verzeekerde mich, dat wiei beroert ich oug waas, ziej mich in gei geval dr'oet loute kroepe!!!

Es ich gòng en ze zouge mich... dan sjtòng oug hun laeve op et sjeel! Ich besefde en zoug in datter groot geliek hauw en ich sjaamde mich dat ich mich zoo kènjerechtig hauw aangesjtèlt...

En woo-haer hèij ich mòtte gaon?

Op Tudder aan? Woo hònderde sjeitende pruuse op aan trokke? Oppe brök en tengks aan?

Den ènsigste waeg waas door de heij nao Euverhaove, zuuver tösje de pruusen en tengks door! Dat hauw ich gein vief sekonden euverlaer.

Ich dangkde Nand veur ziene gouwe raad en hae van ziene kantj leit zich neit ònbetuug door nog èns euver de randj haer te sjeinse.

Alles waas nog krek einder; allein waore de pruuse al bekans aan de zjwiensweij. Toch bleef et sjeite doere en "veer bleeve zitte woo'ver zoute... en verruijerden òs neit" wiej Krit sjtilkes zòng...

Doew fluusterden hae naeve mich dat zien Mam hööm es kèndj al vertèlt hauw dat de lòch en de reuk van et mèste en tònne zoo gezòndj is veur de luuj! "Waat liks doe noe te klaage?" wol hae weite. "Waatwils'te dan nog baeterhòbbe es dithiej? Jong" zag 'er gans sirrejeus, "doe wits neit waat gout veur dich is! Doe zits hiej baeter es in den appeteik van Tummesf'

Mit zoo ei gesjlachs òm dich haer mous me zich eigelik gauw baeter vuile... en geluif et mich, ich perbeierden hel... oet alle mach... mer ich bleef mer kööke ... ! Wiej lang dat veer dao gelaegen hòbbe wòs naoderhandj geine van òs mer veur mich waas et ein eevigheit!!!

Et woort wiej-langer-wiej-sjtilder in den aalpoul en mit ei saadistisj plezeier mirkden ich dat de driej angere et noew oug langsaarn kots begoosjte te waere...

Tot dat inèns òs et sjoonste geluut in de oore klòngk!
Ei geluutl nog sjoonder es et zachste klokkesjeel!
Fiender es de zangk van de nachtegaal!

Zellefs de "Wiener-sängerknaabe" hauwen et neit sjoonder kènne zènge! Et waas et sjoonste geluut dat oppe welt besjtòng!!!

De eesjte sekonde... wiej 'ver et heurde... sjaelden et neit vööl of veer waare alle veier tegeliek opgesjprònge... en hauwen alles bedòrve!

Waat kènt dae'n herrie en et laeve van tengks toch zuit in de oore klingke!!! Mer... woo trokke ze haer...?

Gònge ze trök euver et sjpaor haer???

Dan zouwe de pruese bènne ei paar menuute hiej zeen... en veer nog wiej er van hoes aaf .. !

Alle veier louge veer te raazele van zeenewe en sjpanning!
En Nand durfde noew neit te kieke... bang dat de teleursjtèlling te groot zouw zeen!

Wiej 'er et eindelijk toch doug... begoosj zie gans gezich te sjtraole!!!

"Ze gaon de gouwe kanij op!" fluusterden hae, "op Tudder aan!!! Nog teen menuute gedöldj, dan kònne veer dees verkeseriej Goddangk verlaote en veur gout "daag" zègge!!!"

Et laeve en de herrie van de mootesj woortjeeder sekond erger en ze koume in eine lien, reegelrech op òs aan en zouwe bènne ei paar menuute vlak langks den angere kantj van de boerderiej rolle!!

Waat ein sjpanning!!!

De korst-biej-òs-zeenden tengk waas nog zoo'n vief en twintig maeter van òs aaf... wiej Krit ooze grooten heldj woort ... !!!

Opèns sjpròng hae rech-op... lout eine böök wicj einen indiaan... en kroop, zoo gout en zoo kaot es et gòng, de mèstem oeC Waas hae van al dae sjtangk en sjpanning knaatergek gewoore???

Hae sjtouk zien hènj de lòch in... lout nog eine sjreef.. en leip langksaam mer zeeker... op de tengks aan ... !

Veer kroope hööm nao en deigen etzellefde.

De eesjte mòmente gebeurde gaar niks... en ich haopde al sjtikkem dat ze òs neit zouwe zeen en röstig door zouwe riejel!

Mer obbèns... es op kòmmandoo... sjtònge ze paaftig sjtil!!!

Van de korts-biejzeenden tengk begoosj et gans baovesjtök te dreeë... sjus zoo lang pè s et kenunke zuuver op òs waas gerich... en op dat mòment wunsjden ich... dat ich weier in den aalpoul loug...!!!

Dao gòng van baoven einen dèksel òmhoog en gans langksaam en veurzichtig koume eine kop droet gesjtaoke mit ei paar laere kleppe oppe oore... Sjtief wiej ein lat sjtònge veer dao... de henj in de lòch... en durfden òs neit te verruijere!

Et mòt ei sjoon sjouw-gamituur gewaes zeen waat dae'n erme kael kreeg veur gezat!!!

Mitte bein oeterein... woo-tösje zich ei puilke vòrmde ... zjwarte-broen gezichter en henj... et sjtinkent-naat sjtreu oppe kop en kleier ... !!

Dae mot op dat ougeblik besjlis gedach höbbe dat'er veier sjpooke zoug en waas et leewisjte mit zienen tengk dertösjen-oet gegange!

Obbèns sjtouk hae einen erm oet, wees nao òs en reip: "Are you Gerinans?". En dat waas et mòment woo Krit op gewach hauw!

Noew koosJ hae zien uutesj begaafde talente es teneel-sjpeeler tuine...

Noew koosj hae es eesjte Zitterder... mesjiens waal Ollenjer... veur et Amerikaansj leeger optraeë ... !

Gans langzaam en dramaatish lout hae zien henj zakke... en zat ziene lèngkervout get nao veure, terwiel hae ziene kop mit weemuidig gezich van "neij" sjöddelde... lugde mit ei graasiejeus gebaar ziene lèngker erm op... en wees... nog waal mit de gouwe vinger... oppe zjwiensweij aan ... ! Hae euvertròf zichzelf mit de meneier woo-op hae zien rechterhandj nao zien wang brach... den èllebaog in perfeksie gebaoge...

Me mot et gezeen höbbe om te kènne geluive... wiej hae ziene rechter-wiesvinger krumde... me zouw dr'op gezjwaoren höbbe dat hae ei gewaer aafsjoet...

Waat ei sjpel!!! Gans zònger rikkwieziete...
Nog gei sjpirreke graas ... !!!

Ei puur gebaare-sjpel... woo Greta Keller mer ei weiskèndj biej waas!!! En eine mimmik...!!!
dae Johan Buziau in de sjeem zat!!!

En de kloew van zien optraeë ... ???

Wiej hae dao sjtòng... zie gezich nao et Ooste gedreet... et gewaer in den aansjlaag... twee maol ziene rechter wiesvinger krumde... en mit de sjtòm van daezellefde Buziau (waat Teun Hermans hööm neit hauw kònne verbaetere) reip: "Dao!.. dao de zjöormens ... !!! Paaf-paaf!!!"

Datdaesjaffóörvandentengkneithelopinzienhenjhaetgeklatsj, sjanapichnoew nog neit! Gans geweun trok hae ziene kop trök de kaetel in, doug den dèksel drop, dreede den toore trök pès-dat et kenunke nao veure wees en dao gònge ze weier achter de prusen aan! diej nog ummer bleeve sjeite!

Gauw sjmeete veer os mit os drieje oppe gròndj mer'ver hauwe nogal get muijte mit Krit òmleeg te kriege!

Nog sjtòng'er dao... sjtief wiej ein plangk... es in einen trans... dr'op wachte pès de gardien van et teneel weier zouw opgaon... et gewaer nog ummer in den aansjlaag...

Et sjeite van beitskènj klòngk nog ummer hel en fèl en terwiel veer dao louge vaegde en plökde 'ver os òngerein zoovööl muigelik de baatsj en anger nöttigheit van de kop en kleier

aaf en bleewe nog ei paar minuute röstig ligge, òngerwiele Krit filleseteierent mit zien òntruijerent sjpell!!!

De gouwen aard waas weier in os trök gekòmme en veer besjloote dat 'ver, veurdat et weier oppe ein of anger meneier ver-pes zouw waere, druivig aafsjeit van klèijbergshaof zouwe numme en gònge... wiej Krit et (nog ummer in zien dramaatisj gemuijt) zag: "tònnentacre... ònger einen heemel van keugel door.. op Euverhaoven aan!!!"

Et doug wurkelijk gout dat veer mit oos naas euver de gròndj koosjte kroope, zoodat me zienen eige sjtangk neit houfde te ruuke!!!

Nao ein hauwf oer oppe boek gesjraavelt te hóbbe, kroope'ver op oos huuke wiejer went et sjeite waas nog ummer hel aan de gang!

Oug wòste veer neit of ei paar van die pruuse et zich neit in de kop hauwe gehaolt òm "Die Wacht am Keutelbach!" te hauwte òm òs weier te graaze te kriege!!! Veer wòste òngerhandj woo-veur dat ze in sjtaot waare!

Achter ein klein verheuging oppe heij bleewe veer aeve ligge òm get te ròste... en veur den aldereesjte keer koume de naame van Frans, Frits en Franske os euver de luppe... Noew... noew'ver zoo gout es toes zoute... noew woort zich obbèns herinnert dat veer neit mit òs veiere.. mer mit òs zeevene ònger den tunnel waaren oet gekòmme ... !

Besjaernp mot ich toe-gaeve dat de minsj van natoer oet eine grooten iggewis is!!! In dees zeeven oere, diej tösje den tunnel en dees heij louge... waaren al genòg gewaes òm dat te vergaete!!!

Es de minsj richtig in de pinnaariej zit, dan kump ziene waare natoer baove... dan wurt'er wiej de beste, diej in hòngesjnood hun eige jòngen opvraete...

Dan kènt'em de ganse welt gesjtaole waare!
Al woo hae nog euver prakkezeiert is zien zellefbehauwt en zien rèdding!!!

Nand en Krit vertèlde dat ooze waakhòndj langks hun door waas gekart en wiej ze bekans aan klèijbergshaof waare, Franske hun wiej eine sjneltrein verbiej waas gerent ... ! Ze reipe op hөөm mer hae loesterde nao niks... en leip wiej gek! Haarie vertèlde dat diej twee bewaakesj ummer flingk veur hun oet hauwe gefits, sjienbaar òm zoo gauw-muigelik in "die Heimat" te kòmme!

Mit Frits en Frans hauw hae aafgesjpraake òm urges, es de kans zich veur doug, ein-veur-ein achter te blieve.

Achter eine sjtroek aan et veldj-waegske waas hae plat gegange en effe laater begoosj den tengk op et sjpaor te sjeite!

Wiej ooze bewaaker en effe daonao Franske langks hөөm vlooge, is hae trök oppe brök aangevaeg en bieje mich in et laok gesjprònge!

Ich verhaalde wiej Franske en ich pès aan de brök waore gekòmme en dat hae, wiej ich 'em reip òm in dat laok te sjprènge, hae wiej gek achter de pruus aan leip ... !

Dat vertèlle en loestere... de rös van de heij... (òndangks et sjeite in de wiejte)... et werm zunke... et besef dat veer hiej gans geweun biejein louge... zònger dat'ver oozen aom houfden in te hauwte... dat et òs zoo gout es gelök waas òm oet de klauwe van dat tuug te kòmme... dat allemaole maakde ganse anger luuj van òs! Dao waas get oet hun ouge verdweene dat de ganse nach waas dr'in gewaes en dat oug Krit, òndangks zien sjlaeg en sjlachte, mit zich hauw gedraage! Ich mòt waal, nao dees 84 oere diej ich oppe bein waas, get zeen ingedømmelt went Krit sjöddelde aan mich en vertèlde dat veer òs in twee gròppe gònge sjplitse.

Dat waas et bèste en et veiligste veur òs alle veier went veer wòste noew woo de pruuze veur in sjtaot waore!

Jeeder koppel zouw einen angere waeg nao Zitterd numme en veural "gout oete döppe kieke!"

Veer wunsjden òs et bèste en Krit noum aafsjeit mit 'Ts veer òs neit mee zeen dan sjikke 'ver òs dees bòkse... dan ruuke 'ver os ... !"

Vief menuute laater sjtòngen Haarie en ich op. Nog ummer laekentaere en ei naat sjpaor achter laotent, koume veer in Euverhaove. Urges aan de Dörpsjtraot (jaomer dat ich de naam van diej gouw luuj vergaete bèn!) klopde veer bij ei boerderieke aan en kreege dao et lekkesjte glaas waater dat ich ootsj gedròngken.

höb! Et woort òs waal aangereik terwiel ze mitte anger handj hun naas toew hòlje... mer waat ei wònjer!!!

Ze vrouge wiej et koum dat veer zoo oet zouge en veer vertèlde mit ei paar weurt waat os euverkòmme waas.

Doew gòng et bènedoor oppe baek aan, woo veer oos henj en gezichter en de kop in dae kaolesjlamp wesjde en veer vuilden òs weier ei gans sjtök baeter! ,

Toch woort van de sjpanning bekans gei woort ònger os gewisselt... wentjeeder ougeblik verwachde 'ver dat van achter jeeder boum of sjtroek eine pruus koosj oetsjprènge!

Naodat'ver door ein oetgesjtòrve en doo Baandert waore geloupe, woo veer weier achter jeeder deur en vinster pruuze verwachde!

Veurzichtig keeke veer den houk òm bij Meister Coene oppe Paesjsjtraot aan... en zouge dao dat et gezèkde "dat nuuts ròndj geit wiej ei vurreke!" bewaorheit woort!

Dao... aan Sjölpe... koume Agnes en Truus van Sjengkske Broewesj sireeventaere aagerent.. ooze Jantje tösjen hun insjleipent... zien vuitjes koum de gròndj raakent...!

Haarie en ich sjtonge wiej aan de gròndj geplek en koosjte geinen traee mee verzètte! Veer mòtte dao op dae'n houk hōbben oetgezeen wiej ei paar sjtòrn sjtingkende erm hels!

De vrouwluuj sjreefde en kreesje van blietsjap en voulen os òm den hals zònger ach te sjlaon op wiej veer oetzouge en sjtingkde!

Op ein aafsJtentje zoug ich wiej Jantje mich waas aan et bekieke... hae wòs neit wiej hae et hauw... mer obbèns doug hae zien ermkes oeterein en koum op mich aan gevlaoge...!

Ich pakde hōöm op en hae peunde mich en zag sjtilkes in mien oor... "Pappa... ich sjeit ze allemaole dood... de NSBesj... en de pruuuse!"...

Veier jaor.. en al weite waat hae wiltf!!

Doe woorte hōndert vraoge op òs aafgevuurt.. mer wiej Haarie en ich oug perbeierde en paesjde om get te zègge... veer kreege gei woort dr'oet!

Mitte enn òm-cin-haer gesjlaage wanjelde veer oppe Baandesj-brök aan... terwiel ei dangkgebaet nao baove vloog... en de traone mer neit wilde oetsjeije mit loupe...!

Veer zatten òs oppe brök en zouge ganse trōbbe pruuuse, de herij euver de kop haer gevauwe en begeleit door ei paar Amerikaane, langks òs trèkke... de Paesjsjtraot aaf en de Mert op. Och waat haadde ich diej sjmeerlep!!!

Ze mouste ze allemaole... ein veur ein ... !!!
Mer naeve mich vroug Agnes weier get..

Waat kamme op zóó ei mòment vertèlle...? Et waas toch neit ònger weurt te brènge ... !
Weier vloog 'Me langste nach' aan mien ouge verbiej... en noew eesj besefden ich oet waat veur groot gevaor dat veer òntsjanp waore!
Op waatveurmeneier oozen fEngelbewaarder òs geleit enbesjirfiip hauw... midde tōsjen alle gevaor en eelerj door ... !

Veer vertèlde dat Krit en Nand oug òngerwaeg en mesjiens al toes waare... en vrouge... mit angks in et hart... of ze al get geheurt of gezeen hauwe van Frans Schadron, den Titsj Cleemes en Franske van Eyck ... ???

Niks... gei woort... gei teike van alle drij ... !

En dao... oppe Baandesjbrök... besefde ich veur den alderreesjte keer... dat ze verlaore waare... dat veer ze nootsj mee zouwe zeen ... !

Agnes vertelde dat: Chris Karis, de Pap van den Titsj, al vruig bij òs toes waas gewaes òm te heure waat zich allemaol persies hauw aafgesjpeelt.

Zellef waas et nao van Eyck in de Pötsjtraot gegange en dao vertèlt waat et wòs. Laater waas Truus Broewesj gekòmme en dat vertelde dat et sjus inspekteur Schenk de Paesj sjtraot hauw zeen opkòmme op waeg nao de fémieje Derks! Wiej te verwachte... kreeg Agnes den drie neit òm dao te kòmme!

Et wol oet de mòndj van den heer Schenk gaer heure: waat mit mich en de res gebeurt waas, woo en waat veur toewsjtandj hae os et lèste hauw gezeen, wiej et kourn dat hae al toes waas en veer neit.

Woo veer waare en wiejlang dat et koosj doere veurdat veer toes koume.

Wiej ze boeten aom bie Derks oppe sjtòb sjtònge en mevrouw Derks hun de deur aope doug, vroug Agnes òm den heer Schenk te maage sjpraeke.

Dao kouw et antjwoort: "Den inspekteur is zjwaor euversjpanne en mòt abseluute ròs hóbbe! Hae is veur neeme te sjpracke!" en wol de deur toew doen. Agnes perbeierde nog mit te zègge dat de pruuze saame mit den inspekteur nog zeeven angere opgepak hauwe en dat ich dao oug bie waas, zoodat mevrouw Derks toch mous begriepe dat et den heer Schenk mous sjpraeke... mer et antjwoort waas: "Kòmp mörge mer trök!"

Wiej ich dat heurde wòs ich mit zeekerheit dat mien engkstig gevuil van eesjeffé, bewaorheit zouw waere ... !

Ich raekende oet dat Schenk reegelrech van den tunnel oet nao Derks waas gegange en dat hae ònmuigelik tied koosj hóbbe gehad òm mit zien pelisse, òngergrònsje en de Amerikaane te sjpraeke!

Obbèns woort et mich te heit oppe brök!!!
Haarie gong heivisj en 'ver sjprouken aaf òs laater bie òs toes te treffe.

Ich pakde mich Jantje oppen erm en sjtapde mit Agnes en Truus op Derks aan, klopde en belde veur teen minuute... mer zònger rizzeltaat!

Hel-op zag ich 'Irek wiej op klèijbergshaof" en Agnes dat dao niks van begreep keek mich aan of ich verkinsj waas gewoore!

Mit vrouw en kèndj gòng et de Mert op, woo hònderde Zitterder, auwt en jòngk, zich et misselik gedouns bekeeke en aamnuidigde... wiej ei paar "òngergrònsje?" ònger et gejoeg van de luuj ei paar vrouwluuj, diej mitte pruuze bevruntj waore gewaes... de haoren aafsJneeë ... !

Wiej ich de kans kreeg òm mit Zef (de Witte) van Ronde te sjpraeke en'ern vroug òm mit eine jeep en ei paar man mit Haarie en mich nao Tudder te gaon òm de driej jònges te zuike en trök te haole, kreeg ich es antjwoort: "Dao hóbbe 'ver noew geinen tied veur Tjeu! Veer mòtte de NSBesj en de kòlloberaatöørs opsjpööre en gevange numme! Laot diej driej mer

röstig aan de Amerikanen euver! Diej vènje ze waal went diej höbbe Schenk oug al trök gebrach!!!

Ich höb mer niks mee gezag... bèn mit vrouw en zeunke langzaam nao hoes gegange.. beröstent en beseffent .....

Et sangerdaags-sjmörges, 20 September, om zeeven oere, zeen Cris Caris, de blauwe, nog drij angere en ich nao Tudder geloupe en höbbe et plaetsjke en de òmgaeving (zoo-wiet es 'ver van de Amerikaane maagde gaon) aafgezuik en naovraog gedaon.

Neeme... mer oug gei minsj hauw get geheurt of gezeen! òndangks dat hònderde sjeitende pruuze door et dörp getrokke waare, gevolg door zös sjeitende tengks, waas et gans gehuch gisteremiddig inèns blèntj en douf-sjtòm gewoore!

Al et druije en doorein rammele hòlp gein fluit!

Geine wòs get! Veer haalde Renee Bekman oet ein hoes en op et leste wees hae òs ei frisj gegraave graaf woo einen houp pruuze seldaote in louge... dat waas al! Oug de zjwiensweij en de Euverhaovenderheij brachte gei rizzeltaat op!

Aan den aovend zeen 'ver mismuidig mer nog ummer haopent en baeënt heivisj gegange... òngertösje toch begriepent... en weitent .....

Vief-en-dartig-jaor langk is ei groot gevuil van sjöldj mich bieje gebleeve...! Mesjiens... es ich dit... of dat hauw gedaon ... !

NAO~WEURTJE

Naodat dae pruuze seldaot Agnes van oet de Pötsjtraot pès aan de deur van Sjtas se hauw gebrach, dao mitte hakke sjloug en et in de kelder de fémieje Sjtasse vertèlt hauw waat os euverkòmme waas is et nao hoes gegange en verhaalde aan oos Virgenie etzellefde verhaol.

In zjwarte mentjel zeen ze in de laeg meziekittelaasj gaon zitte en dachte dat, es de pruisen òs nao de grens zouwe brènge, dat 'ver dao langks zouwe kòmme, en euverlèkde waat hun dan te doen sjtòng.,

Om twee oere zeen ze oppe haoze, langks de hoezer sjloepent, nao de Pötsjtraot gegange, door et glaas bieje Zuule getaffelt en de Mert op nao et pelisse-beroo, woo ze sjtilkes oppe deur klopde... en hun (nao den teende keer kloppe) et luukske woort aope gemaak. Ze maakde zich bekend en vertèlde dat de pruisen òs opgepak hauwe en weggevuijert en dat oug inspekteur Schenk derbieje waas. Op et heure van dae naam woort de deur aop gemaak en de vrouwluij nao bènne getrokke! woo ze verbòbzak bleeve sjtaon...

Aan beits~kenj van de lange gangk louge, kneilde en sjtònge pelisse en òngergrònsje achter mesjiengewaeere en karrebiene... klaor òm hun hoet zoo duur-muigelik te verkoupe ... !

Allemaol koume zo òm hun haer sjtaon en Agnes mous vertèlle waat gebeurt waas.

De witte van Ronde, de sjwarte van Maane en Leij Lomme vrouge... waat... woo... en wiej laat... en alles woort opgesjreeve en genòtteiert. Nao ein hauwf oer van vraog en antjwoort raode ze de mechelkes aan om röstig nao hoes te gaon en belafden hun, dat ze alles in et werk zouwe sjtèlle om òs te vènje en trök te haole! De res van de nach höbbe ze in angks en ònroew in de ittelaasj gezaete... sjpanninge en zeenewe de vrieje luip laotent...

Biej et aanbracke van den daag (19 Sept.) koum de Witte mit mooter en ziejsjpan en vertèlde hun dat ze de ganse nach aan oos geval hauwe gewirk en dat ze wòste woo 'ver zoute.

Wiej Agnes laater nao Derks is geloupe en waat zich dao haet aafgesjpeelt... höb ich hiej-veure besjreeve.

Oug waat et doug wiej et heurde dat veer in Euverhaove gezeen waore...

Bèste Laezer(es),

Ich höb geperbeiert òm "de langste nach" te besjrieve es wiej et in wurkelikheit gegangen is. Wiej et gewaes is... waat gebeurt en gezag is... en waat (door mich) gedach en geprakkezeiert is woore. .

Et haet neit in mien bedoeling gelaege om eeme, wae dan oug, van get te betichte, te besjöldigge of te blammeiere! en zeeker neit te beleidigge! De finesse van get, woo ich neit zeeker van ben of dat ich door de j aore haer vergaete bèn, is oug neit door mich aangehaolt.

Waat gezag en gesjpraoken is... is gezag en vertèlt! Waat gedaon is... dat is gedaon! Waat is veurgevalle ... dat is gebeurt?

Woo ich ònzeeker van waas ... höb ich neit gesjreeve!

Noew ich dit, nao bekans 36 jaore, sjrief weit ich dat bieje alles waat zich haet aafgesjpeelt, toch de beste bedoelinge waare.

Eine mòf waas oug mer eine pruus dae bevaele op volgde... einen NSBer hauw oug zien ideaal... op klèijbergshaof waas me oug bang en hauw me mee flòp es vaaderlands-leifde... waat ònger den tunnel gebeurt is, haet oug zoo mòtte zeen... in angks wacre raar sjprung gemaak...!

Hauw ich dao aan de rieksbrök... inplaatsj van op Franske van Eyck te sjreeve... hööm bieje ziene nak gesjnap en in dat laok gesjmeete... dan leip hae mesj iens noew nog i Zitterd røndj ... !

Dit buiskske is ei sjteekske van ein naoj vergeleeke bieje et reuze leid dat emen oorlog mit zich bringk!!!

Daoròm: God bewaar òs veur de volgendaW

Drie jònges koume nootsj mee trök oet ooze "langste nach" .....

28 Juunie 1980 Tjeu Maintz